

"חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים" - ממשה לחזקיהו ועד לדוד בן גוריון.

זאב (וה) פרידמן

במסכת פסחים (דף קטז): כתוב: "רבן גמליאל היה אומר, כל שלא אמר שלשה דברים אלו בפסח, לא יצא ידי חובתו, ואלו הן: פסח, מצה, ומרור". בהמשך דבריו הוא אומר: "בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאלו הוא יצא ממצרים, שנאמר (שמות יג), 'וְהִגַּדְתָּ לְבְנֶךָ בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר בְּעֵבוֹר זֶה עָשָׂה ד' לִי בְּצֵאתִי מִמִּצְרָיִם'".

הערב בליל הסדר, נסב סביב השולחן, נספר את סיפור ההגדה ונאמר הלל בשירה ובהודיה. אין עוד לילה אחר בשנה, שבו אנחנו אומרים הלל, חוץ מאשר ליל פסח.

מה נשתנה הלילה הזה באמירת הלל מכל הלילות?

בשנת 701 לפני הספירה, עורך סנחריב מלך אשור, את מסעו המפורסם לכיבוש ארץ ישראל. מסע שהונצח במוזיאון הבריטי בלונדון. סנחריב מגיע עם צבא גדול ושר צבאו רבשקה. לאחר שהשלים את כיבוש כל ערי האזור, הוא מגיע לתחנתו הסופית, לכיבוש ירושלים. **סנחריב מתמקם בנוב עיר הכוהנים של שאול ומתצפת על הישוב היהודי בירושלים, בתוך עיר דוד שמסביבה חומה. כפי שמתאר זאת הנביא ישעיהו (י', לב'): "עוד היום בָּנָב לְעֶמֶד יִנְפֹךְ יְדוֹ הַר בֵּית [בֵּית] צִיּוֹן גְּבַעַת יְרוּשָׁלַם".**

סנחריב מעריך, שבקלות יסיים את מסעו והישוב היהודי בירושלים ייפול לידינו כביצים עזובות" (הנביא ישעיהו), כמו שנפלו הישובים האחרים במסעו אל ארץ הקודש. שהרי אין סיכוי לישוב היהודי הקטן אל מול הצבא של המעצמה הגדולה בעולם, באותה עת.

אך כאן נכונה לו הפתעה, בדמות מנהיגות אמונית, נחושה וכריזמטית של המלך חזקיהו, שנערך למתקפת סנחריב. חזקיהו עוסק ללא לאות, בחיזוק החוסן האמוני של עמו ובנוסף הוא דואג לחיזוק התשתיות הפיזיות ההגנתיות, של החומה והמגדלים בירושלים.

סנחריב שולח את הרמטכ"ל שלו רבשקה (שבמסכת סנהדרין נאמר שהיה יהודי מומר), שידבר ישירות אל היהודים מעל ראשי מנהיגיו וידבר אליהם בשפתם "בקול יהודית" וישכנע אותם להיכנע ולותר על חירותם וריבונותם ובתמורה יקבלו אושר בחסות המעצמה האשורית.

"הציף רבשקה על החומה ושמע שהיו קוראין את ההלל(של ליל פסח) ואמר לסנחריב: חזור לאחורידך, כי ניסים נעשים להם בזה הלילה. (במדרש בילקוט שמעוני, ב', רמ"א).

התוצאה הייתה: "ויהי בלילה ההוא ויצא מלאך ד', ויך במחנה אשור, מאה שמונים וחמישה אלף וישכימו בבוקר והנה כולם פגרים מתים" (מלכים ב', יט', לה').

כל הדרמה שתוארה, שגיבורה הוא המלך חזקיהו, מתרחשת בליל פסח, בליל הסדר, בזמן שירת ההלל.

מפלתו של המלך סנחריב אירעה בליל פסח, כנאמר: " לפי שמפלתו של סנחריב בליל פסח היה" (מסכת מגילה, לא', ע"ב).

ליל הסדר שבו נסב הלילה הוא המרחב החוויתי והחינוכי, כיצד להתחבר ל: " בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאלו הוא יצא ממצרים, שנאמר (שמות יג), 'וְהִגַּדְתָּ לְבְנֶךָ בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר בְּעֵבוֹר זֶה עָשָׂה ד' לִי בְּצֵאתִי מִמִּצְרָיִם'". באמירת ההגדה אנו מעצימים את החוסן האמוני והלאומי, של המשמעות של עם חופשי ובני חורין בארצם ובמולדתם.

חוסננו הוא באחדותנו, כנאמר בהגדה: "והיא שעמדה לאבותינו ולנו, שלא אחד בלבד, עמד עלינו לכלותנו והקב"ה מצילנו מידם". אם נהיה מאוחדים - עם אחד בלב אחד, יהיה קשה לשונאינו לממש את מזימתם ולפגוע בקיומנו ולכלותנו.

חוסננו הוא גם בערבותנו, איש לרעהו, שנדע לכבד גם את השונות וההבדלים בתוכנו, ב"אחד" שבנו ובאחר שבנו, היחד בצד הייחוד.

שכן, כנגד ארבעה בניס דִּיבְרָה הֵהֲגָדָה: "אחד חכם ואחד רשע ואחד תם ואחד שאינו יודע לשאול".

כבר העלו תמיהה מדקדקי הלשון העברית, בהקשר לשגיאה הדקדוקית והתחבירית של משפט זה בהגדה. לדעתם המלומדת, משפט דקדוקי נכון, היה צריך להיכתב אחרת: "אחד חכם, אחד רשע, אחד תם ואחד שאינו יודע לשאול". לדעתם, שגיאה דקדוקית להשתמש בו החיבור לפני כל בן באגדה.

אבל עם כל הכבוד להקפדה הדקדוקית, ישנם מצבים, שבהם כנראה יש צורך להגמיש את קפדנות כללי הדקדוק, כמו בסיפור ארבעה הבנים.

הפרקטיקה של חוסננו, היא באחדותנו, תוך כיבוד והכלת האחד השונה והאחר שבקרבתנו, התובעת מאיתנו לפעמים, להגמיש את כללי הדקדוק הקפדני ולחבר את כל ארבעה הבנים, בו החיבור לפני כל בן. גם אם שונים הם זה מזה, כמו אצבעות ידו, יש לחברם למשפחה אחת, לחברם לעם אחד, לחברם לדגל אחד, לחברם להלל אחד, לחברם לנרטיב אחד, שהוא הזיכרון הקולקטיבי היסטורי של עמנו לאורך כל ההיסטוריה.

מסע ההתמודדות של עם ישראל לשמירת זהותו והגשמת ייעודו, מתחיל בסיפור יציאת מצרים, מעבדות לחירות, שם במצרים, לא שינו את לשונם, שמם ולבושם. המסע של עמנו ממשך לאיום הקיומי של סנחריב עלינו ולמפלתו בליל פסח. מסע עמנו ממשך לדור השואה והתקומה, שהקים את מדינתנו. מסעו של עמנו הוא מאבק בלתי פוסק לצדקת דרכנו.

כוחנו באמונתנו. כוחנו באחדותנו, כוחנו בעוצמתנו הרוחנית, הצבאית, החברתית, המוסרית והכלכלית.

נאומו של דוד בן גוריון בוועדת פיל 1936 שופך אור על מסע תקומתנו וחירותנו בחג הפסח שממשך ליום העצמאות וליום ירושלים המאוחדת, שאותו אנו מספרים בליל הסדר: "לפני שלוש מאות שנה הפליגה לעולם החדש אונייה ושמה "מייפלואאר" ובה אנגלים שקצו בחברה. הם חיפשו חוף שומם לחלוטין להקים בו עולם חדש. הם נחתו באמריקה, והיו ראשוני המייסדים של אומה זו. היה זה מאורע גדול בתולדות אנגליה ואמריקה ועל כן כל ילד אמריקאי יודע שם זה מבית אבא, בית ספרו ועוד. אבל תאב אני לדעת אם יש אנגלי אחד, היודע בדיוק את יום ושעת ההפלגה של אונייה זו, כמה אנשים היו באנייה, שמות משפחותיהם, מה לבשו, מה אכלו, מה היה מסלול הפלגתם, היכן הנקודה בה עלו על חוף הארץ שיסדו אבותיו ובה הוא גר היום בזכותם? והנה לפני יותר משלושת אלפים ושלוש מאות שנה קודם הפלגת המייפלואאר, יצאו היהודים ממצרים. כל ילד יהודי בעולם- באמריקה וברוסיה, בתימן ובגרמניה- יודע בדיוק: אבות אבותיו יצאו ממצרים בעלות השחר של החמישה עשר בניסן. מה לבשו? "מותניהם חגורים ומקלם בידם"; הם אכלו מצות, והגיעו אחרי שבעה ימים לים סוף. הוא גם מכיר את מסלול המסעות במדבר וקורותיהם במשך ארבעים שנה. עד היום הזה, אוכלים היהודים בכל העולם מצה זו שבעה ימים מחמישה עשר בניסן, ומספרים ביציאת מצרים ובצרות שבאו על היהודים מיום שיצאו לגולה ואילך. והם מסיימים בשני מאמרים: השנה אנו עבדים, לשנה הבאה בירושלים, בארץ ישראל. כך טיבם של היהודים".

חוט של חוסן מנהיגותי מתוח, ממשה רבנו דרך המלך חזקיהו ועד לראש ממשלתה הראשון של מדינת ישראל, דוד בן גוריון.

שירת ההלל לקב"ה שנשיר הלילה בליל הסדר, בסימנה של שנת השבעים למדינת ישראל, היא ביטוי מוחשי לקהילת הזיכרון של עמנו, שתובעת מאיתנו כפרט וכקולקטיב להתחבר למשמעות של: "חֵיב אֶדָם לְרֵאוֹת אֶת עַצְמוֹ פְּאִילוֹ הוּא יָצָא מִמִּצְרַיִם". זאת המשמעות האמיתית לשינוי, מעבדות לחירות ומשואה לתקומה. אין לנו לסמוך, אלא רק על עצמנו ועל אבינו שבשמים.

עם ישראל חי. חג פסח כשר ושמח.